Мр Бранко Б. БЕЛИЋ,
археолог Музеја у Добоју

Праисторијске некрополе са паљевинама у северној Босни*)

ИСТОРИЈАТ ИСТРАЖИВАЊА

„ . . . Археолошка ископавања су вршена на десет локација. При томе треба имати на уму да су неке некрополе истражене у целости, друге су биле толико оштећене да истраживањем затечено стање представља њихов последњи остатак, док је код трећих истраживачки захват био у ствари пробни ископ скромног обима, па се претпоставља да садрже још гробова.

Истраживане су некрополе:

1. Лок. Барице код Грачанице, село Горња Ораховица (1956);
2. Лок. Силајет у селу Дворови код Бијељине (1960. и 1963);
3. Лок. Крчевине у селу Мала Брусница код Брода (1960/61);
4. Лок. Мала Градина у селу Кулаши код Добоја (1962);
5. Лок. Баре у селу Липљу код Теслића (1964);
6. Лок. Греда у селу Подновљу код Добоја (1966);
7. Лок. Црквине у селу Батковићу код Бијељине (1966);
8. Лок. Баре у селу Грабовици код Добоја (1966-1979);
9. Лок. Вучићи у селу Блажевац код Градачца (1975——1977);
10. Лок. Шаш Бара у селу Пелагићеву код Градачца (1980).

4. Локација Мала Градина у Кулашима код Добоја

Има облик издуженог гребена који се према југу наслања на брда, а на северу се продужава у гребен Велике Гра-

---

* Бранко Б. Белић: Праисторијске некрополе са паљевинама у северној Босни, магистарски рад, одбрањен 1986, стр. 3, 8. и 9.

дине и спушта се у долину изнад састава речица Мале и Велике Укрине. Археолошка ископавања су вршена 1962. и 1963. године. Откривена је једна доста сложена стратиграфска ситуација и археолошки налази из три праисторијске епохе: палеолитска станица, некропола са паљевинама и насеобински остаци касног бронзаног доба (Ха А период).

Услед овакве стратиграфије није било могуће у време ископавања и непосредно после завршетка радова на терену довољно прецизно раздвојити археолошке налазе, односно керамички материјал из два млађа стратума. Тако је и објављено да је некропола садржала седам гробова са паљевинама, јер су фрагменти од две посуде из слоја касног бронзаног доба вађени и објављени као тзв. урне из гробова 5. и 7. некрополе са паљевинама. То значи да уломци посуда на сликама 3б и 4ц нису из спаљених гробова па према томе гробови 5. и 7. не постоје. Дакле, на некрополи Мала Градина нађено је укупно 5 гробова са паљевинама.

Ова ревизија је донела и два нова, врло битна сазнања. Прво, сахране на некрополи Мала Градина вршене су под хумком величине 12—15 метара и висине око 0,80—0,90 m. Друго, добијена је прва стратиграфска слика по вертикали јер је насеље касног бронзаног доба засновано на платоу гребена, па је својим обимом прекрило и хумку са некрополом. До овог резултата се дошло две-три године касније пошто су истражене нове некрополе са паљевинама и на просторима северне Босне и Славоније.

Скроман број укопа откривен испод хумке на Малој Градини је очито последица заснивања насеља касног бронзаног доба, које је некрополу уништило. Металних прилога гробови нису имали. Већи број тзв. урни припада типу I. Некропола је 1963. године датована у *„Ha A period Reineckove srednjoevropske hronologije Urnenielder kulture"*.

5. **Локација Б а р е у Липљу код Теслића** је малени, сличан језичку, испуст десне обале у мочварну долину потока Лукавице и само 2—3 метра уздигнуту над њом. До првих археолошких налаза овде је дошло 1935. године када је насипана траса локалног пута Прибинић — Липље. Укупно је тада нађено 3—5 посуда са спаљеним костима и све су биле обликом исте као и посуде откривене овогодишњим археолошким ископавањем. Налазачи се такође сећају неких ситних предмета од метала зелене боје па је очито да се ради о лоше очуваним бронзаним предметима, прилозима разорених гробова. Археолошко ископавање је извршио аутор овог рада 1964. године, а обухваћен је простор на локацији у

величини 4 x 12 m, који се наслања на јарак покрај пута где су раније нађени гробови. Сада је откривено пет гробних целина са паљевинама, четири гроба садржали су посуде-поклопце положене ободом надоле, тако да су покривале паљевину на дну гробне јаме, док је један гроб имао паљевину у знатно већој јами, без посуде-поклопца.

8. **Некропола Б а р е у селу Грабовица код Добоја** откривена је 1966. године при ископу земље за прављење цигле. Овим радовима су уништена три гроба и њихов садржај није сачуван, но они су овде приказани у укупној нумеризацији гробова на некрополи под бројевима 1, 2 и 3. Археолошка ископавања вршио је аутор овог рада у више радних кампања у време 1966—1979. године.

Топографски положај локације је једна нешто нижа тераса уз забарену долину речице Руданке, око 5 km далеко од њеног ушћа у реку Босну. На овој тераси која чини леву обалу речице, а на положају нешто истуреном у долину, запажају се три врло ниске хумке неправилних кружних форми у малим међусобним растојањима. Мештани иначе знају како су после крчења шуме у годинама пред последњи рат ,,ове умке биле некако видљивије и веће, али су орањем нестајале".

Хумка I — вел. око 9 × 7,5 m. Висина око 0,50 m.

Хумка II — вел. око 6 × 5 m. Висина око 0,40 m.

Хумка III — вел. око 8 × 5 m са напоменом да на источној страни постоји оштећење, па је крађу осу хумке до стварне величине нужно увећати за 1 — 1,5 m. Висина око 0,40 m.

Међусобна растојања:

Хумка I — хумка II око 7 m.

Хумка I — хумка III око 8 m.

Хумка II — хумка III око 9 m.

Број гробова нађених по хумкама:

Хумка I садржи 39 гробова, затим још 9 гробова који се налазе уз њену северну периферију, укупно 48 гробова.

Хумка II садржи 7 гробова.

Хумка III садржи такође 7 гробова.

Између хумке I и хумке II налази се један гроб.

Укупно су на некрополи истражена 63 спаљена гроба".

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА ДОБОЈ
-МАТИЧНА БИБЛИОТЕКА-
ДОБОЈ

ЗНАЧЕЊА

22
23
24

РУКОПИСИ СУ РАЗВРСТАНИ ПО УНИВЕРЗАЛНОЈ ДЕЦИМАЛНОЈ КЛАСИФИКАЦИЈИ БИБЛИОТЕЧКЕ ГРАЂЕ

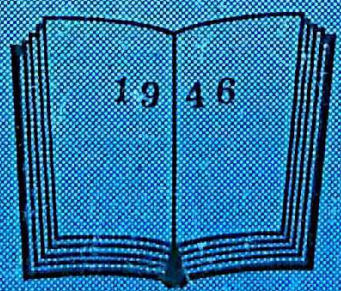

ЧАСОПИС ЗА НАУКУ, КУЛТУРУ И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ

Добој, децембар 1995.